WARIES MISDAADREEKS · Nº 341

Kalksteen in Voerendaal

De zaak van de losgeschoten steenwand

Het dagboek van Servaas Kockelkoren,
steenhouwer te Kunrade, 1961

bezorgd door Lies Kockelkoren

UITGEVERIJ WARIES

Inhoud

KALKSTEEN IN VOERENDAAL

Woord vooraf 4

Wie is wie 5

De kuul aan de Lei 6

Kunrader steen 7

Het schrift 8

September 9

Oktober 19

November 27

December 41

De losse bladen op een rij 61

Opa's thermometer 62

Aan de lezer 63

Werkbladen 65

Antwoordformulier 71

Hints 75

De oplossing (verzegeld) 78

Nawoord 88

Woord vooraf

LIES KOCKELKOREN

Toen we in het voorjaar van 2025 het huis in Kunrade leegmaakten, na de dood van mijn moeder, vond ik op zolder een houten kist met negen schriften. Ze waren van mijn opa, Servaas Kockelkoren, steenhouwer, geboren in 1903 en gestorven in 1974, toen ik acht was. Ik herinner me hem als een stille man met grote handen, die mij een keer een stukje steen gaf met een schelp erin en zei dat die schelp ouder was dan God het had bedoeld. Tante Trees, zei hij erbij, moest dat niet horen.

Acht schriften gaan over maten, prijzen, het weer en de familie. Het negende is anders. Het begint op 4 september 1961 en eindigt op 23 december van dat jaar, en daartussen staat de herfst waarin de wand van zijn groeve naar beneden kwam. Tussen de bladzijden lagen papieren: brieven, bonnen, een rapport, een knipsel, een bekeuring. Ik heb ze laten liggen waar ze lagen en ze in deze uitgave op dezelfde plek gezet. Waar ze zaten, staat er telkens bij.

In onze familie werd over die winter weinig gepraat. Mijn vader, Toon, zei alleen dat ‘de vorst de kuul had genomen’ en dat zijn vader dat nooit had geloofd. Het bedrijf heeft het nog een paar jaar volgehouden, samen met dat van mijn andere opa, Jean Schlösser, en daarna is de kuul dichtgegroeid. Er staan nu bomen op.

Ik ben geen steenhouwer en geen rechercheur. Ik heb het schrift drie keer gelezen en ik heb het gevoel dat alles erin staat, maar dat ik het niet zie. Opa schreef zelf, op de laatste bladzijde: ‘Misschien leest iemand dit later en hoort hij het wel.’ Daarom deze uitgave.

Ik heb de spelling bijgewerkt, een paar afkortingen voluit geschreven en verder niets veranderd. Wat ik zelf toevoeg, staat in dit lettertype en in deze kleur. Achter in het boek vind je vragen, werkbladen en hints, en helemaal achteraan, verzegeld, wat ik denk dat er gebeurd is, nadat ik het samen met een vriendin die van puzzels houdt nog een vierde keer had gelezen. Lees eerst het schrift. Kijk goed naar de papieren. Reken mee. Opa deed dat ook, maar niet altijd.

Lies Kockelkoren
Kunrade, 2026

Wie is wie

IN HET SCHRIFT, IN 1961

Servaas Kockelkoren · 58, steenhouwer, baas van Kockelkoren Natuursteen in Kunrade; huurt de groeve aan de Lei. Weduwnaar van Mien. Schrijver van het dagboek.

Trees Kockelkoren · 63, zijn zus; houdt het huishouden en het dorpsnieuws bij.

Toon Kockelkoren · 27, zijn zoon; werkt in het bedrijf, maar wil iets anders.

Marieke en Jeu · Servaas' getrouwde dochter in Voerendaal en haar zoon van negen.

Wiel Lardinois · 61, voorman sinds 1946; leerde het vak nog bij Servaas' vader. Getrouwd met Fien.

Pie en Lei Coenen · broers, breken de blokken los in de groeve.

Bertje Wetzels · 19, leerling, op 2 september ontslagen; werkt daarna in een groeve bij Sprimont (België).

Thei Bröcheler · 49, landbouwer; eigenaar van de grond en van de akker boven de groeve.

Jean Schlösser · 55, Steenhouwerij Schlösser & Zn. in Ubachsberg; de concurrent. Vader van Annie.

Annie Schlösser · 23, zijn dochter.

Jo Hermans · aannemer in Heerlen; klant voor 120 blokken.

Smid Ramaekers · maakt het nieuwe slot; levert ook de hond Rakker.

Simons · voerman; rijdt de blokken naar Heerlen.

Dokter Prickaerts en meester Hanssen · de huisarts en de onderwijzer van Kunrade.

P. Jongen · putboorder in Simpelveld.

Habets en ing. H. Ruijters · agent en expert van verzekering Het Heuvelland.

Boekhouder Lenssen · uit Voerendaal; zou op 6 december de voorraad tellen.

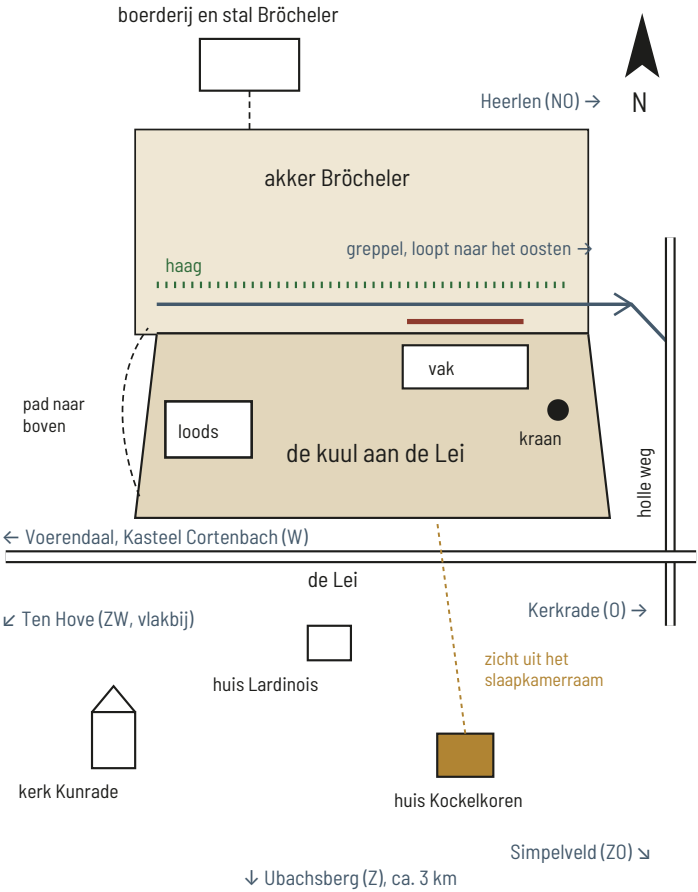
J. Op den Kamp · gemeenteveldwachter.

H. Weerts · dierenarts in Voerendaal.

F. Wijnands · aannemer in Kerkrade.

En Rakker, de hond.

De kuul aan de Lei

De kuul aan de Lei in 1961, getekend door Lies Kockelkoren naar het kadaster en Opa's schetsen. Niet op schaal. Van huis Kockelkoren tot de rand is het ongeveer 400 meter, van huis Lardinois ongeveer 300.

Kunrader steen

EEN WOORD VOORAF OVER DE STEEN

Ik wist zelf weinig van de steen waar mijn familie drie generaties van leefde, dus ik heb het opgezocht. Kunrader steen is een kalksteen uit de tijd van het Krijt, zo'n zesenzestig tot zeventig miljoen jaar oud, toen hier een ondiepe, warme zee lag. Hij ligt in lagen: harde, geelgrijze banken die je als bouwsteen kunt hakken, met daartussen zachtere, mergelige lagen. Door breuken in de ondergrond ligt de steen rond Kunrade dicht aan de oppervlakte, en daarom werd hij hier eeuwenlang gebroken, in grote en kleine groeves. Wat niet goed genoeg was voor een muur, ging in de kalkovens; de zachte laag strooiden de boeren als mergel over hun land.

Wie door Kunrade, Ubachsberg of Voerendaal loopt, ziet de steen overal: in gevels, tuinmuren, boerderijen en in de twee ronde torens van Kasteel Cortenbach. Waar de regen erlangs loopt wordt hij grijs, waar de zon erop staat blijft hij geel. Dat had Opa al aan Jeu uitgelegd, zie ik nu.

De woorden uit de groeve die in het schrift staan: een *bank* is een harde laag; een *losse* is een spleet achter de wand waarlangs een stuk kan loskomen; het *vak* is de plek onder aan de wand waar de blokken klaarstonden; de *bok* is de houten kraan met handlier; en *de kuul* is gewoon de groeve.

Zo ongeveer zag de noordwand van de kuul eruit: vier harde banken (donker) met zachtere lagen (licht) ertussen.

September 1961

Maandag 4 september 1961

Loods 7 uur: +11. Droog, oostenwind.

Nieuw schrift. Het oude is vol en Trees zegt dat ik het niet in de kachel mag stoppen, want daar staan de maten van Mariekes huis in, van 1949. Dus gaat het bij de andere in de kist op zolder. Pa schreef elke avond een paar regels, en ik doe het hem na, al is het maar omdat een steenhouwer die niet opschrijft wat hij doet over tien jaar niet meer weet waarom een muur scheef staat.

Zaterdag heb ik Bertje Wetzels naar huis gestuurd. Om tien uur 's morgens rook ik het al: jenever, en niet zo'n klein beetje. Om elf uur stond hij aan de zaag met een blad van zestig gulden en heeft het in één keer op een vuursteenknol gezet die je van drie meter afstand kon zien zitten. Het blad is krom. Ik heb hem zijn weekloon gegeven en gezegd dat hij niet meer hoeft te komen. Hij werd rood tot in zijn nek en riep, met de Coenens erbij: 'Die wand komt nog eens op jullie kop, Kockelkoren, en dan sta ik te lachen.' Negentien jaar. Ik heb hem in de kuul leren werken toen hij vijftien was. Het doet me meer dan ik laat zien.

Wiel zei niets, zoals altijd. Hij heeft het zaagblad meegenomen naar huis om te kijken of het nog te richten is. Dat is Wiel: hij praat niet, hij richt.

Dinsdag 5 september

Loods 7 uur: +12. Droog.

Voor wie dit later leest, en omdat ik graag weet waar ik sta: de kuul aan de Lei is van Thei Bröcheler, de grond tenminste. Pa heeft hem in 1935 gehuurd van de oude Bröcheler, voor dertig

LOS BLAD 1 **Afschrift van een brief van J. Schlösser aan Bouwbedrijf Hermans**

Lag bij 12 september. Afschrift, door Hermans meegegeven.

STEENHOUWERIJ SCHLÖSSER & ZN.

Natuursteen uit eigen groeven · Ubachsberg (L.) · Opgericht 1898

Ubachsberg, 21 augustus 1961

Bouwbedrijf J. Hermans
Heerlen

Betreft: gevelsteen kantoorgebouw Akerstraat

Mijne Heren,

Naar aanleiding van Uw aanvraag hebben wij het genoegen U aan te bieden: 120 (honderdtwintig) blokken Kunrader kalksteen, gezaagd op de door U opgegeven maten, franco op de wagen, à f 47,- per blok. Levering naar Uw wens, te beginnen in september a.s.

Wij menen U erop te mogen wijzen dat ons bedrijf over de grootste voorraad en de modernste zaaginrichting in de omgeving beschikt, en dat wij, anders dan kleinere bedrijven, niet afhankelijk zijn van één enkele bank in één enkele groeve.

In afwachting van Uw gewaardeerde opdracht verblijven wij,

Hoogachtend,
Steenhouwerij Schlösser & Zn.
J. Schlösser

Donderdag 14 september

Loods 7 uur: +12. Buien.

Een stuk werk als dat van Hermans vraagt orde. Vanaf vandaag houd ik het zo bij, en dat schrijf ik hier, zodat het vaststaat. Elke zaterdag tekenen Pie en Lei de loonlijst met het aantal blokken dat elk van hen heeft losgebroken, want ze krijgen een stukloon bovenop het uurloon. Elke levering aan Hermans gaat met een bon in drievoud: één voor de voerman, één voor Hermans, één